

OBACZYĆ SIĘ (531) *vb pf*

się (437), się (94).

o jasne. ◇ *W inf* -ą- (100), -a- (41); -ą- *RejRozpr*, *GrzegRóżn*, *RejAp* (7), *GórnDworz*, *RejPosWiecz*³, *RejZwierc* (6), *NiemObr* (2), *GórnRozm*, *GostGosp*, *WujNT*, *JanNkar*, *CzahTr*, *PaxLiz*, *też RejKup*; -a- *GliczKsiąż* (4), *LubPs*, *GroicPorz*, *KrowObr*, *BielKron* (5), *KuczbKat* (7), *BielSpr* (2), *MycPrz*, *ModrzBaz*, *LatHar* (2), *też RejPs*; -ą- : -a- *RejWiz* (3:3), *RejPos* (59:7), *CzechRozm* (2:3), *CzechEp* (8:1), *SarnStat* (2:1). ◇ *W imp* -a- (66), -ą- (9); -ą- *MurzNT*, *BielSat* (2), *BielSen*, *PowodPr*, *GostCast*; -a- : -ą- *RejPos* (34:3). ◇ *W pozostałych formach* -ą- (260), -a- (2); -ą- : -a- *KrowObr* (6:1), *BielKron* (16:1).

inf obaczyć się (152) [w tym: w znac. 5. *GrzegRóżn* M3, *KuczbKat* 85, 120, 155, 175 [2 r.], 195, *RejPos* 2, *RejZwierc* 6v, *CzechRozm* 96v, *LatHar* 123, 252, *WujNT* 298, *JanNkar* H3v, *SarnStat* 517, 1305 może **OBACZYĆ** przy *impers* „może (mogło) się”]. ◇ *fut* 1 sg obaczę się (2). ◇ 2 sg obaczysz się (41). ◇ 3 sg obaczy się (63) [w tym: w znac. 5. *ActReg* 125 może *impers praes od OBACZYĆ*]. ◇ 1 pl obaczmy się (5), obaczymy się (1) *BielSen*. ◇ 2 pl obaczycie się (8). ◇ 3 pl obaczą się (15). ◇ *praet* 1 sg m -m się obaczył (5), -ch się obaczył (1) *RejPos* 110. ◇ 2 sg m -ś się obaczył (2). ◇ 3 sg m obaczył się (28), obaczał się *PaprUp* (2). *f* obaczyła się (2). ◇ 1 pl m *pers* -smy się obaczyli (1). ◇ 2 pl m *pers* -ście się obaczeli (1) *PaprUp* K2v. ◇ 3 pl m *pers* obaczyli się (16). *subst* obaczyły się (1). ◇ *plusq* 3 sg n było się obaczyło (1). ◇ *imp* 2 sg obacz się (59) [w tym: obacz się każdy (2) może 3 sg *RejPos*, *SkarJedn*]; -a- (54), -ą- (4), -(a)- (1); -ą- *MurzNT*, *BielSat*, *GostCast*; -a- : -ą- *RejPos* (32:1). ◇ 3 sg niechaj się obaczy (1). ◇ 1 pl obaczmy się (9); -a- (7), -ą- (1); *PowodPr*, -(a)- (1). ◇ 2 pl obaczcie się (9); -a- (5), -ą- (4); -a- *LubPs*, *KrowObr*, *BielKron*, *ArtKanc*; -ą- *BielSat*, *BielSen*; -a- : -ą- *RejPos* (1:2). ◇ 3 pl niech się obaczą (1). ◇ *con* 1 sg m bym się obaczył (1). ◇ 2 sg m byś się obaczył (11). *f* byś się obaczyła (3) *RejJóz* (2), *RejAp*, by się obaczyła (1) *RejLas*. ◇ 3 sg m by się obaczył (16). *f* by się obaczyła (1). *n* by się obaczyło (3) [w tym: w znac. 5. *CzechEp* 204, *GostGosp* 52 może *impers con od OBACZYĆ*]. ◇ 1 pl m *pers* bychmy się obaczyli (6), byśmy się obaczyli (1) *VotSzl*. ◇ 2 pl m *pers* byście się obaczyli (3). ◇ 3 pl m *pers* by się obaczyli (25). ◇ *con praet* 3 sg m by się był obaczył (1). ◇ *part praet act* obaczywszy się (33).

Sł stp brak, *Cn s.v. upamiętywam się, nigdy się nie obaczysz*, *Linde XVI – XVIII w. s.v. obaczyć*.

1. *Opamiętać się, wrócić do trzeźwego myślenia; colligere se, redire ad se, resipiscere Cn* (349) :

a. *Z błędu: przestać błędzić, grzeszyć* (282) : *Samiecz [koniał] z mathką fwą nie przebywa/ á gdyby mu fie tho przydało z zapamiętania/ tedy obaczywfy fie vcieka FalZioł IV 10a; FalZiołUng V 119; gdy fie obaczy człowiek przez vznanie fwoie/ y przydzie ná drogę fktorey fie był obładził bywa poćiełffon RejPs 185v, 49, 78v, 116v, 156v, 185, 202, 209; RejJóz B7v, E3v; SeklKat R4; RejKup Dv, d3v, m3v, n6, q4 (8); KromRozm I B2, K2v, K3; obaczię dla boga co to wfercu twoiem zamyśl MurzNT 126; Diar 65; BielKom E3; GliczKsiąż L8; LubPs B3v, V3v [3 r.]; GroicPorz aa4v; O zápamiętáli ludzie dułz wáfzych/ obaczię fie/ á pokutuicie KrowObr 54v, 3v, 14v, 59, 77v, 80, 207v; RejWiz 44 [2 r.], 59, 78, 132v [3 r.], 175v; OrzList h4v, i; s they przyczyny wpadł był w pychę/ wáfakze fie potym obaczył. BielKron 125, 26, 51, 66, 69, 208v, 359, 462v; GrzegRóżn N3; w Kiwierzéch Tátárfkich rychło nam z wámi chodzić poľpoľu/ iellize fye nie obaczycie. OrzQuin Kv,*

Aa2; *RejAp* AA6v, BB6v [2 r.], [15]v, 26, 27v (9); *GórnDworz* Z3; pomni ná to iáko Mátttheufz/ ábo Mária Mágdáléná/ ábo on łotr ná krzyżu/ nie rychło fie obaczyli *RejPos* 61, 9v *margin*, 10, 12, 27, 29v (61); Inadź y łzalony s klozy wyrwawłszy fie/ gdyby mu to rozważnie rozwiodł/ podobno fie obaczył/ á Inadźby wyrozumiał co ielt lepszego *RejZwierc* 131, 29v, 46v, 78v, 88v, 145 (12); *BielSpr* b2, 75v; *WujJud* 10; *BudBib* b2, c2; *PaprpPan* Eev, Ee4v; *KochPs* 32; *SkarŻyw* 166, 454, 598; *StryjKron* 46; *CzechEp* 73, 122, 183; chwałá pánu Bogu/ iż fię wiele Krolow y Xiążąt obaczyli/ ktorzy iuż z obedyencyą do Rzymu nie połyłaią. *NiemObr* 42, 55, 80, 129, 164 [2 r.]; przedfię przydzie ktemu/ Ze fię człowiek obaczy: á co mu dziś miło/ To mu będzie zá czásem wtyd w oczu mnożiło. *KochFr* 32, 75; *WerGośc* 224; *BielSen* 9; *ArtKanc* K18v, P3v, Q5v; *Paprup* F2, Kv; *GostGosp* 154 *LatHar* 566; *WujNT* 546; O nędzny vporze Heretycki kiedy fię wzdy obaczyłz. *WysKaz* 36; *PowodPr* 39; *VotSzl* B2v, B3, D3; *CiekPotr* 9, 64, 89; *CzahTr* E3v [2 r.]; *GostCast* 58.

obaczyć się od czego (1): niemogli fie obaczyć od błędu łwego/ ácz ie zázwdy łáłkáwie vpominał łtego *RejPs* 141.

obaczyć się z czego [= *prześcić coś czynić*] (2): *RejZwierc* Aaa; iákoby [...] prołcáczkowie fię ztego błędu obaczyli. *BudNT przedm* a6.

obaczyć się z kogo, z czego [= *pod wpływem czegoś, czyichś losów*] (9): *RejWiz* 188; áby tym každy ołtroźnieyfy był/ karząc fie ludzką przygodą/ ábowiem Inadniey fie káždemu obáczyć z kogo innego niżli łam z łiebie. *BielKron* 333v, 160v; *RejPos* 201v, [236], 245v; A iákoż fie thu nie ma obáczyć poćiwy człowiek s ták łprofnych przypadków/ łyřząc o nich/ człowieká takiego plugáwego *RejZwierc* 63, Aaav; *CzechEp* 290.

obaczyć się ku czemu (1): Aby wybawieni będąc z łidla czártowłkiego/ [...] obaczyli fię ku czyniemu woley iego. *BibRadz* 2. *Tim* 2/26.

obaczyć się czym (2): obaczą fie złoczyńcę przykłádem moiem *RejPs* 77; *RejZwierc* Aaa.

obaczyć się w czym (45): *KromRozm III* P8v; *LubPs* A5, V4 [2 r.], aa5v; iż to trudno było przyłzło onym/ Aby fie w łwych omyłkach co obáczyć mieli *RejWiz* 132v, 50v, 188; łzaleni ludzye byli co fie nie mogli w tym obáczyć/ połługi Bołkie zbytnim ludzyom czyniác. *BielKron* 24, 208v, 260v; będą bluźnić Páná łwego/ á przedfię fie nie obaczą w złołciach łwoich. *RejAp* 136, 88; *GórnDworz* N; áni fie mogę obáczyć w łprofnóści grzechow łwoich/ bez łwiętego miłofierdzia twego. *RejPos* 177, 4v, 8v, 15, 43v, 64v (17); *BielSat* B4; *RejZwierc* 5v, 10v, 46, 62v, 70; *CzechRozm* 118v; *SkarŻyw* 261; *CzechEp* 92, 290 [2 r.]; *BielRozm* 13; *LatHar* 621; *PowodPr* 17.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż] (5): *RejWiz* 59v; obácz fie iż ludzi poniżáłz á łiebie podwyżáłz *BielKron* 124, 298; Czo czynić gdy fie człowiek obaczy iż ielt zły. *RejPos* 325 *margin*; *SkarJedn* 220.

W połączeniach szeregowych (3): ktorzy nie Inřzego nietzeka/ iedno wietzny płomień/ [...] iefli fie nieobaczyćie/ nienáwroćićie/ y pokuthowác niebędziećie? *KrowObr* 240v; *RejPos* 173; *CzechEp* 128.

W powtórzeniach intensyfikujących (5): obácz fie á obácz nędzny á mizerny bogaczu/ á vpadń przed nogi Páná twoiego *RejPos* 164v, 27, 169, 262, 298v.

W charakterystycznych połączeniach: obaczyć się w błędzie swym (od błędu, z błędu) (4), *w ciemnościach swoich, w grzechu swoim (sprośności grzechow swoich)* (4), *w krnąbrności swojej, w twardej myśli swojej, w omylnych nadziejach swoich, z nálogow, w niewierze, w obłędzeniu swoim, w omyłkach*

(omylnościach) swoich (3), w szkodliwym przypadku swoim, w trzech głównych skazach, w smrodzie, w (plugawej) sprawie swojej (2), w marnym szafarstwie swoim, w szyderstwie (2), w upadku swoim (3), w mizernym włodarstwie swoim, w złościach swoich (sprosności złościwych spraw swoich) (4).

Parafraza przysłowia (1): Tak to pośpolicie mawiaia poźzkodzie Polak madr tego ia w was niebace/ boście fie poźzkodzie nieobatzeli *PaprUp* K2v.

Zwrot: »w prawdzie się obaczyć« (1): wiele ludzi fie było tą poštillą w prawdzie obaczyło z onych dawnych [...] nałogow ftórych. *RejZwierc* Aaa.

Szeregi: »(na)karać się a obaczyć (się)« [szyk 2:1] (3): *RejJóz* H8; A tu fie więcey nákarác á obaczyć możefz. *RejPos* 29, 27.

»obaczyć się, (a, i) (na)wrocić (się)« =*reverti et deprecari* *PolAnt* [szyk 6:1] (7): *BibRadz* 3.Reg 8/47; *RejAp* 2; iż iest wielkie wesele wżytkiemu zebraniu niebiełke^{mv} [!] nád iednym vpádłym człowiekiem/ gdy fie obaczy á náwroći fie ku Pánu fwemu. *RejPos* 144, 29v, 115v, [236]; *OrzJan* 53. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»obudzić się a obaczyć« (1): vpominác tu Pan raczy [...] przełożone kościoła tego/ áby fie obudzili á obaczyli *RejAp* 35v.

»obaczyć się i ocucić« (1): Czemu fie wżdy kiedy nieobátzycie/ y nieocućicie? *KrowObr* 159v.

»obaczyć się a otworzyć oczy« (1): ábowiem Pan nie kufi nas iedno dla nas fámych/ [...] ábychmy fie ták obaczyli/ á otworzyli oczy fwe *BibRadz* I 136b *margin.*

»poczuć się i obaczyć« (1): Nie wczáżeś [*lege: wczas żeś*] fie poczuł y obaczył. *Phil* R4.

»obaczyć się a pohamować« (1): A tu by fię niech X. K. w błędzie fwym naprzód obaczył/ y pohámował *CzechEp* 290.

»obaczyć się a żywota poprawić« (1): áby [...] powiełciámi fwemi złemi á fáłeczniemi sam sobie rádźil niechcąc fie obacyć [!] á żywotá fwego poprówić. *RejPs* 53.

»obaczyć się a przestać« [szyk 1:1] (2): A ták przełtań á obáčź fie. *RejAp* 44; *RejPos* 198.

»obaczyć się a ku sobie przyść« (1): Ale yáko w inńfych rzeczách człowyek głupołcyą á z nyeobaczenyá podknął fie/ ták theż y wtym fzwánkuyąc obáčzyć fie/ á ku sóbye przysć nyechce. *GliczKsiąż* F.

»obaczyć się i upamiętać« (2): áby fię ci [...] ktorzy z niewiádomości błądzą obáčzyć y vpamiętác mogli. *CzechEp* 27, 35. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»uznać się, (a, ani) obaczyć (się)« [szyk 10:1] (11): *RejAp* 12, 88; iżbyś potym rad fie vznał á obaczył/ ále próżno *RejPos* 262v, 53, 54v, 67, 177, 198v, 212v, 239; *RejZwierc* 62v.

»obaczyć się a wyniść z ciemności« (1): Wierź mi iżby fię wam obaczyć trzebá/ á wyniść z tey ciemności/ w ktorąście niewiem iako wešli. *GórnRozm* 14.

»obaczyć się i zawstydać« (1): Azaby fię kiedykolwiek ci nowi X.K. theologowie [...] obaczyć y zówtydác mogli *CzechEp* 111.

b. *Z silnej emocji: opanować się, otrząsnąć się, oprzytomnić (10)* : powiedáią o Rycerfkich ludzioch/ iż kiedy ku bithwie że ieden zblednie/ drugiemu fie nogá w ftrzemieniu trzęfie/ [...] ále fkoro fie obaczy á wciecze fie do rozumu/ [...] wnet go ono wżythko fnádnie ominie. *RejZwierc* 73v, 73v, 75v,

77v, 83v; gdy był frego od oycá bity/ vmyfłu niemienił/ ták długo afz óciec fię obaczył *SkarŻyw* 298; *WujNT* 546.

obaczyć się z czego [= *pod wpływem czego*] (1): iż przez te trofki nic fmacznego nie znam/ Ktorych mocą zmorzoná/ iuż y o fię niedbam. Przecz fie iuż obaczywfy z twey zdrowey powieści [...] *PaxLiz* B3v.

obaczyć się w czym (1): Tu prorok nárzeka ná niełáfkę páńfką [...] / á profi áby fie raczył wtem obaczywfy fmiłowác. *RejPs* 123v.

Szereg: »obaczyć się i do siebie przyść« (1): Lecz iż drugdy gniew vprzedza rozum/ nim fię człówiek obaczy y do siebie przydzie *SkarKaz* 314a.

c. *W niespodziewanej sytuacji, zwłaszcza w niebezpieczeństwie: spostrzec się [w tym: z przeczeniem (38) – za pomocą partykuły "(a)ni" (21)] (57)* : *FalZiołUng* V 119; *RejPs* 78v; kubek zginął anim fie obaczył *RejJóz* Ov; *RejKup* e3; Ale błád y nyeprawdá [...] / niż fye obaczyfz/ w ferce fye wkráda. *KromRozm I N2v*; *GliczKsiąż* H7v; *RejWiz* 124v; *RejFig* Aa4v, Cc3; *GórnDworz* Hh3v; Bo kto wždy iuż nieobácźnie vpádnie/ á potym fie obaczywfy iuż tego drugi raz przeftzrega/ iuż tákemu to wždy bywa [...] odpufzczono. *RejZwierc* 37v, 56v, 73v; kiedy fye fługá w Páná wkrádnie/ sílá będzie przewodził/ niż fye Pan obaczy *Strum* R2v. F3v, P2v; *SkarŻyw* 102, 487; *CzechEp* 108; *KochSz* B4v; *PaprUp* C3; *GostGosp* 154; ftárguie go [*konია*] přęcý/ By fie chłop obaczywfy/ niechćiał wnet zań więcý. *WyprPl* B4v; *KlonWor* 21.

obaczyć się w czym (3): ták tám lud był pierwey profy/ iż gdy miód iedli álbo wárzyli/ [...] wofk precz wymiátáli: Potym gdy gi v nich kupowano obaczyli fie w tym. *BielKron* 437; *RejZwierc* [78²]; *KochSz* B2v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zaimek pytajny (11), gdy (10), iż(by), że (5)] (27): Bo zwielką přetkołcią náftroyone fáf/ ku zginieniu czáfy iego bo fnadz ni fie obaczy gdzie fie podziály fpráwy iego *RejPs* 134v; *RejJóz* F4; *RejRozm* 398; *RejWiz* 28v, 31v, 41v, 48v, 71, 112v; Buiác też fobie w lefie/ Ielonek vbogi/ Ale ni fie obaczy/ gdy mu ftrąçą rogi. *RejZwierz* 105v, 3, 116, 143; *BielKron* 123v; *RejAp* 36, 148v; *RejPos* 190v, 316; iż fie długo nie obaczyfz czo fie s tobą dzieie. *RejZwierc* 25, 72v, 83v, 159v, 207v; *CzechEp* 109; *GórnRozm* Nv; Biíkup obaczył fie/ że z tym źle zártowác *KochAp* 5; Ni fie obaczyfz kiedy domá będźiefz *KlonFlis* H4.

Ze zdaniem luźno nawiązanym pełniącym funkcję dopełnieniowego [ali(ć)] (2): niźli on pies czo fie idąc do ciebie łási á marda ogonem/ á gdy fie nie obaczyfz álic on zá nogę cáp. *RejZwierc* 83; *CzahTr* Cv.

Zwrot: »(a)ni się sam obaczyć« (6): A kto nabefpiecznieyfzy vłowi fie fnádnie/ Bo ni fie fam obaczy kiedy w tę fieć wpádnie. *RejWiz* 28v, 31v, 41v, 71; *RejPos* 316v; *RejZwierc* 72v.

Szereg: »nie przestrzec się ani obaczyć« (1): chcąc te kły/ tych wilkow iádowitych Kátholikow fwych/ [...] owczyńką iáką pokryć/ áby fię profcáçkowie omamieni nie przeftzregli/ áni obaczyli *CzechEp* 122.

2. *Zastanowić się, przemyśleć, wziąć pod uwagę; respicere HistAl considerare Vulg (86)* : Sama bys zeznała, by się obaczyła: Rozważywszy czasy snać by się żaliła. Żeś zacną osobę tak marnie straciła *RejŁas* w. 9; *RejJóz* D5, F4v; *RejWiz* 44v, 53, 56; *Leop Act* 12/12; Thákżeć y thu gdy fie obaczyfz á

vърrzyfz iż fie iuż wiele wypełniło/ iáwnie fie potym tego dopátrzyfz/ iż [...] *RejAp* 3v, 197; *BiałKat* 318v; Ale kto fie chce obaczyć/ Ínadnie to zrozumie/ iż thez iuż máło nie v wrot nálfzych Ítoi fwięty gniew iego. *RejZwierc* 188v, 122, 154v; *WujNT Act* 12/12; *PaxLiz* B4.

obaczyć się na co (1): A iż tho wzacęciu wfzyfłkich lékarftw bywa/ ábyfmy doźrzeli/ iefli chory wytrwa/ á síly y chęci ile trzebá ma: w Cieplicách thych niemniéy/ ná to fye obáčmy/ iż więc drudzy ná powieść/ áby fkołztowáli idá *Oczko* 13.

obaczyć się w czym [*w tym*: „w tym” (9), „w czym” (3)] (13): *RejPs* 188; *RejRozm* 401; *HistAl* C3v; *GliczKsiąż* C4, H3; A Ínadź káždy gdyby fie w tym obaczył práwie/ Máłoby fie rofkochał w tey obłudney Ípráwie *RejWiz* 87v, 96; *BielKron* 60; *RejPosWiecz*³ 98; Obáčćiefz fie w tym dobrze/ fynaczkowie mili. Byście márnie wolności fwey nie vtráćili. *BielSat* Hv; *RejZwierc* 236v; *SkarJedn* 275; *BielSen* 19.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*zaimek pytajny* (32), *jesli(że)*, *li ‘czy’* (10), *iż* (4)] (46): *RejRozm* 401; ocyec ktory fyná ma/ nychay fie obaczy yefli go w káplánftwye poÍtánowić ma. *GliczKsiąż* O5v; *GroicPorz* f2; *BielKron* 67, 246; *RejAp* 35v, 37, 186v; Obáčźze fie komuś więczey powinien/ á wfpomni Íobie od kogoś wiefłze dobrodzyeyftwá wziął *RejPos* 39, 7v, 20, 27, 29, 40 (25); *BielSat* D4; A thám fie iuż czego pewnego nádziewa/ á thu do domu przyechawfzy nie máfz fie iuż czego nádziewác. Ale by fie obaczył iż thu nie rowno pewnieyfze. Bo iuż pewna Ílawá/ [...] pewna miłóść á wdzięczność v ludzi *RejZwierc* 37, 99v, 132, 144v, 189v, 257; *BielSpr* 59v; *SkarJedn* 275; *Oczko* 13; *BielRozm* 7, 31; *PowodPr* 51.

W powtórzeniach intensyfikujących (3): A thák obáčz fie obáčz nędzny człowiecze coś iefth/ á rozzáłuy fie Íam Íiebie *RejPos* 7v, 27, 237.

Fraza: »byś się obaczył (*a. obaczyć się chciał*); kto się obaczy (*a. kto by się obaczyć chciał*)« [*jako zdanie wtrącone*] (8;4): Ítára fie áby był przywiedzion ná drogę Ípráwiedliwą ábowiem kto fie w tem obaczy/ Ínadz mu to więczey pochodzi z Íalki páńfkiey niÍfli z iego Ítáránia. *RejPs* 188; *RejRozpr* D2; *RejÍóz* E6; A Ínadźby iey [*prawdzie*] iuż/ bychmy fie obaczyli/ nalepiey dáć pokoy *RejAp* 147v, 44v, 189; á iuż nie ináčzey iefł/ byś fie práwie w tym obaczyć chciał/ iáko ogniem piekielnym mogłbyś rozumieć być zápalone Íumnienie Íwoie. *RejPos* 309, 134, 209; *RejZwierc* 37v, 133, 170.

Zwrot: »obaczyć się dobrze« [*szyk zmienny*] (5): *GroicPorz* f2; *BielKron* 60; ku temu y v nas fye ma/ obáčmy fye iedno dobrze. *OrzQuin* K4v; *BielSat* Hv; *BielSen* 19.

Szeregi: »obaczyć się albo doÍwiadczyć« (1): Druga tedy rzecz w ktorey fie obaczyć ábo doÍwiadczyć mamy/ iefł MiłóÍierdzye Páńfkie. *RejPosWiecz*³ 98.

»obaczyć się a radzić o sobie« (1): A thu fie iuż obaczyć á Ínadnie rádźić o Íobie moźefz/ co iefł tobie lepiej vczynić *RejPos* 277.

»rozmyÍlić się, (*a*) obaczyć (*się*)« (2): A iákoź fie tu nie rozmyflic/ á iákoź fie tu nie obaczyć/ co iefł lepfzego *RejPos* 61, 105.

»obaczyć się a rozwáżyć« (1): Wczym rodzicy myeliby fie obáčźić/ á to Íobye rozwáżyć/ iże potrzebá/ áby y Íyny fwe ku temu y tákyemu rzemyfłlu wyedli. *GliczKsiąż* H3.

3. *Przekonać się, zrozumieć, zorientować się (62)* : *GliczKsiąż* H5v; *RejPos* 116 marg [2 r.]; A iżbyś fie łácniey obáczyć mógł/ zołobná o káždym z nich [*imion bożych*] mowić będziemy. *CzechRozm* 50v, 233v.

obaczyć się z czego [= pod wpływem czego] (4): *RejWiz* 89v; *RejPos* 300v; *ModrzBaz* 115v; Z takich ścriptur może fie obaczyć w wielu rzeczach *nouitius*. *SarnStat* 1267.

obaczyć się na czym (1): możelz fie obáczyć ná tym bárzo śnádnie *RejWiz* 95v.

obaczyć się w czym [w tym: „w tym” (11)] (18): Bo wiele ludzi śobie główy pokázili/ A máło fie w tych dziwiech przedię obaczyli. *RejWiz* 143v; *BielKron* 227; *RejPos* 116, 288v, 300v; *RejZwierc* 16v, 19v, 89, 249; TRudno fie w tym obáczyć bes dáru Bożego *MycPrz* I A2; *CzechRozm* 97; *ModrzBaz* 115v; *CzechEp* 66, 127, 424; Pan ma co tydzień wiedzieć o Száfárfkich wydatkách: bo fie ták łácniey w wtrátách obaczy *GostGosp* 154; *SarnStat* 1267; *SkarKaz* 455b.

Ze zdaniem dopełnieniowym [iż, że (22), zaimek pytajny (15), jeśli(że) ‘czy’ (2)] (39): A kto kolwiek to wzrzy tedy fie obaczy iż wielki pożytek czyni káždemu żywot śpráwiedliwy *RejPs* 85v, 69v, 90, 116v; *RejKup* r5; *KrowObr* 160; przecźci/ śnádnie fie obaczyłz/ Iáką rołkofz prze ten świát śprośny tráćić raczyłz. *RejWiz* 194, 19, 184, Cc3; *BielKron* 73v, 140, 154v, 405; *RejAp* 45v, 72v, 186v; iákie ieśt nędzne pielgrzymowanie moie/ tuch fie obaczył *RejPos* 110; A tu fie dopirko czáfu śwego obaczyłz/ iellize cie będye vmiáło wymowić pośłuzieństwo dekretałow thwoich *RejPos* 347, 37v, 85v, 88v, 114v, 232 (13); *RejZwierc* 16v, 19v, 83, 100v, 249; *CzechEp* 127, 250, 424; *ReszPrz* 42.

Zwroty: »dostatecznie, prawie, słusznie się obaczyć« (1:1:1): *RejWiz* 89v; iż fie dopiro práwie obaczyli y w onych piśmiech Prorockich y w onym [...] obiáwieniu iego. *RejPos* 116; A ieśt tych kilka rozności w tych przypádlých á nowo nábytych przyiáźniach. A trzeba oculate śtępác niźli fie kto w tym dośtátecznie obaczy. *RejZwierc* 89.

»obaczyć się w rozumie« (1): vczyń miły pánie/ áby fie ich wiele obaczyło wrozumiech śwoich á zrozumieli dziwnem śpráwam wielmożności twoiey. *RejPs* 161.

Szeregi: »obaczyć się albo ostrzec« (1): częśtokróć przypadáią takie czáfy/ że zpodobieńtwá rzeczy od kogo inźzego śpráwionych/ w wielu potrzebách y my fie obáczyć ábo oftrzec możemy [*possumus admoneri*]. *ModrzBaz* 115v.

»poczuć się i obaczyć« (1): że mu fie zdáło/ iż wśzędy około nie⁸⁰ beśtye śtoią; á iż do nich śámych to piśmo przyść miáło: á iż fie w tym żaden z nich poczuć y obaczyć nie miáł. *CzechEp* 127.

»obaczyć się i (ani) sprawić (a. wyprawić)« [*szyk 2:2*] (4): *RejWiz* 89v; Gdyż czo ieśt człowiek/ [...] bychmy też namniey o tym piśmá nie mieli/ iuż fie śnádnie w tym wśzyścy śpráwić y obaczyć możemy. *RejPos* 300v, 126, 300v.

4. *W funkcji zwrotnej (8)* :

a. *Zobaczyć swój obraz, swoje odbicie; przen (2)* :

Zwroty: »jako z rejestru się obaczyć« (1): A gdy fie tu [= w *tej książce*] iáko z reyeśtru obaczyłz w śpráwach śwoich/ śnádnie potym znajdziełz między mędrśzemi/ czego dáley w śobie popráwować *RejZwierc* 179v.

»obaczyć się w sprawach swoich« (1): *RejZwierc* 179v cf »jako z rejestru się obaczyć«.

»obaczyć się jako we zwierciadle [ze zdaniem przydawkowym orzekającym]« (1): weźrzawfzy w Moizelzáf w wftawy iego/ tám fie záfwdy obaczyfz iáko we zwierciadle/ íześ záfwdy godzyen pomfity *RejPos* 75v.

b. *Zastanowić się nad sobą* (1) : Introspecte in mentem tuam ipse, Obącz fie íam/ weyźrzy íam w íię. *Mqcz* 407a.

c. *Stwierdzić, że ktoś jest kimś, jakimś, gdzieś* (5) :

obaczyć się gdzie (1): Nie gań co nie k myfli baczyfz/ Aż fie też ná twym obaczyfz. *RejZwierc* 236.

obaczyć się jakiego (1): ktory [...] prośił Páná Bogá áby zámknął niebo áby defzcz nie był [...]. A gdy fie wyfluchánego obaczył od Páná/ [...] *BielKron* 84.

cum inf „być” [w tym: kim (2), gdzie (1)] (3): *GliczKsiąż* F5; obaczyli fie być Syryani w pośrzodku Sámáryey miedzy íwemi nieprzyiacielmi. *BielKron* [85²]v; Obaczywfzy íię ludźmi być żyli iák ludzie *StryjKron* 250.

5. *W funkcji biernej* (26) :

a. *Zostać obejrzanym [ze zdaniem dopełnieniowym]* (1) : około świętego Marciná/ Dworki wfzyftki álbo Vrzędnicy/ máią zwieść do Pániey [...] przedźiwá/ powazywfzy oddác. Aby fie to wfzyftko obaczyło/ íelli fie zgadza z verificácyą. *GostGosp* 52.

b. *Zostać stwierdzonym, zrozumianym, poznanym* (23) : *RejPs* 151v; Aleć bych wiernie zyczyla By íię twa myfl obaczyła. *RejKup* g4; aby tym snadniej na sejmie mogła się obaczyć sprawiedliwość w onej rzeczy *Diar* 94; tedy tu confignował té Státuty, áby w kupie wfzyftko ínádniey obączyc fie to gośpodárztwo Koronné mogło. *SarnStat* 517.

obaczyć się z kogo, z czego [= na podstawie czegoś, z czyichś tekstów, też od kogoś] (9): *GrzegRóżn* M3; To też íelzcze y z Ewángeliftow łatwie sie obączyc może. *KuczbKat* 175, 120, 175, 195; y s przypadkow y z młodych íelzcze obyczáíow dziecinnych ínádnie fie obaczyć może ku czemu fie ktorego przyrodzenie íciąga. *RejZwierc* 6v; *CzechRozm* 96v; Iesli się cobędzie miało miec dopokoiu z nich [posłów] się obaczy prętko *ActReg* 125; A z tego rozdziału obaczyć íię może/ íz tego Ewángelify [...] przedźiwzięćie było/ opuść íprawy one P. Chrístułowe w Gáííleiey *WujNT* 298.

obaczyć się w czym [= w tekście a. na podstawie czegoś] (3): w czym fie íuż błád ich gruby á wywody íprofné obaczyły *CzechRozm* 164v; Czýnili też święći Doktorowie Kośćielni kazánia w wigííe/ [...] co íię w ich kśięgách obączyc może. *LatHar* 123, 252.

obaczyć się skąd [„stąd”] (2): Z táf tedy obączyc sie mogą ony rzeczy/ ktore ku íkruíze prawdziwey báfzo íáf potrzebne *KuczbKat* 205, 155.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); íz (4), zaimék pytajny (2), jako ‘że’ (1),jesliż ‘czy’ (1)] (8): *RejPos* 2; íelli ná flugi tey wáfzdey pátrzac bédźiemy/ tedy może sie obączyc/ íz sie nie thák ízeroko śćiąga *KuczbKat* 85, 120, 155; *RejZwierc* 6v; áby íię y to obaczyło/ íelliż tám może być prawdáf zbáwienna/ gdfie íię tákíe [...] bayki báíáf? *CzechEp* 204; *WujNT* 298; zdáfło fie nie od rzeczy połóżyć kílká deriwáciy, áby fie tym lácniey obaczyć mogło, iáko ktore flowo píáfć *JanNKar* H3v.

Ze zdaniem przydawkowym orzekającym (1): áby íię fundáment ten [...] tym lepiey obaczyć mogł/ íz íest nie íednoftáyny y nie pewny. *CzechEp* 228.

Zwrot: »prawie się obaczyć« (1): toć sie iuz tu prawie obaczyć mogło/ iż sie ten Krol nie miał okazać/ áni w ladrzech/ áni w pozłociftey zbroi/ iedno ná osłęciu *RejPos* 2.

c. *Zostać zauważonym, zwrócić na siebie uwagę* (2) : Ale iest drugi Prákykarz/ ktory mogąc mieć sprężay/ á nie ma go/ áby rowno z drugimi nierobił: táki/ kiedy dzieśięćinę wytykáią/ obaczyć sie łatwie może/ nie máiąc sprężáiu że tak wiele náźnie/ iáko o w co bydło y sprężay ma *GostGosp* 42; Których [*omyłek*] niepodobna áby sie człowiek wtrzedz mógł [...]. Gdzież sie bowiem zrazu wzyftko obaczyć może? *SarnStat* 1305.

Synonimy: **1.** *upamiętać się, uznać się.*

Formacje współrdzenne cf BACZYĆ SIĘ.

Cf **OBACZENIE**

KW